

ظرفیت‌سازی اجتماعی، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی در حوزه آب؛ تأکیدات بسیار و عملکردهای اندک

محمد بهنام رسولی، مدیرعامل مشاور آبانگاه، عضو شورای عالی مدیریت مرکز همکاری‌های آب و علوم اجتماعی.

شرح مسأله

و به اصطلاح "تقاضامحوری" را جایگزین کنیم؛ ضروریست جایگاهی خاص برای آگاهی، حساسیت و مشارکت عموم افراد جامعه، در نظر بگیریم. امری که تاکنون بر آن در سخنرانی‌ها، اسناد و برنامه‌های گوناگون، تأکید بسیار رفته اما در عمل، بسیار کم به آن به صورت صحیح پرداخته شده است.

بسیاری از کارشناسان بر این باورند که "نجات آب" در صورتی محقق می‌شود که عموم افراد و نخبگان جامعه در مورد آن حساس و دغدغه‌مند بوده و در پیاده‌شدن آن، مشارکت کنند. در تجدیدنظر برای این که به جای رویکردهایی که صرفاً بر تأمین و به اصطلاح "عرضه" آب تأکید دارند، رویکردهایی با محوریت سازگاری با شرایط و منابع آبی در هر منطقه

سیاست تجویزی

انتظارات خود را در این حوزه، دنبال کنیم. برای تکمیل پازل نجات آب، قطعات مختلفی مورد نیاز است. تأکید بسیار و در مقابل عملکرد اندک در حوزه مباحث اجتماعی می‌تواند به یک اپیدمی ناسالم منتهی شود. به چند دلیل افراط در پرداختن به موضوعات اجتماعی یک آسیب محسوب می‌شود. اول اینکه: انتظار از این مباحث را از سطح بسترساز به سطح نتیجه‌ساز ارتقا می‌دهد.

دوم اینکه: بیان مکرر معضلات و چالش‌های موجود در بخش آب، بدون پرداختن به ریشه‌های اساسی مشکلات و ایجاد حس مطالبه‌گری اجتماعی (مانند غالب اقدامات صدا و سیما) تأثیری جز طبیعی‌شدن و بی اثر شدن هشدارها نخواهد داشت.

سوم اینکه: اپیدمی اجتماعی شکل گرفته در میان تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان موجب پیدایش پروژه‌هایی با محوریت پرداختن به مباحث اجتماعی می‌شود. ورود به این عرصه بدون وجود مطالعات کافی و آشنایی مناسب با ابعاد موضوع، حاصلی جز اتلاف منابع و سرمایه‌های اجتماعی نخواهد داشت.

۵- نکات حوزه آموزش و ظرفیت‌سازی، از دیدگاه تخصصی و بویژه با لحاظ مختصات بومی جامعه ما، بسیار است. از جمله اسناد مهم در این رابطه می‌توان به دستورالعمل دوم طرح احیاء و تعادل‌بخشی اشاره نمود که در نوع خود منحصر بفرد و با مبانی تئوریک و همزمان چارچوب‌بندی مناسب از اقدامات عملی است و می‌تواند از منظر سیاستی، مورد استفاده اساسی قرار گیرد.

برای اقدام صحیح در رابطه با اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی لازم است به چند سرفصل سیاستی زیر توجهی دوباره داشته باشیم: ۱- منظور از آموزش و ظرفیت‌سازی مباحث آبی، به هیچ وجه توصیه‌های کلیشه‌ای به صرفه‌جویی در مصرف آب (به صورت مستقیم) نیست؛ در حقیقت، در نقطه مقابل با این، هدف آنست که با آموزش، به ایجاد سواد آبی، گسترش روحیه مسئولیت‌پذیری و مطالبه‌گری، توضیح مبانی و دلایل لزوم حفاظت از منابع آبی و راهکارهای آن و... دست بیابیم.

۲- این درست است که بخش اعظم مصرف آب در بخش کشاورزی است و تحقق نجات آب در گرو کاهش جدی مصرف آب در این بخش است اما این بدان معنا نیست که این اتفاق ربطی به عموم مردم ندارد. دقیقاً بر عکس، این اتفاق به دلایل متعددی دقیقاً توسط مدیران و نخبگان و با همراهی عموم، قابل رخ دادن است.

۳- آموزش و ظرفیت‌سازی یک کار تخصصی است و صرف دانستن مباحثی از آب، دلیل بر آن نیست که فرد یا مجموعه‌ای بتواند به حوزه آموزش ورود پیدا کند. آموزش و ظرفیت‌سازی صحیح و موثر منوط به دانش‌های میان‌رشته‌ای و مهارت‌هاییست تا براساس آن‌ها نکات ظریف و دقیق مورد نیاز در این عرصه، لحاظ شود.

۴- این درست است که آموزش و ظرفیت‌سازی یکی از زیربناهای مهم برای نجات آب است اما این بدان معنا نیست که تمامی